

*До разової спеціалізованої вченої ради
по захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії у
Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара
49010, м. Дніпро, просп. Науки, 72*

РЕЦЕНЗІЯ

**офіційного рецензента, доктора педагогічних наук, професора кафедри
педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
Єфименко Миколи Миколайовича
на дисертацію доктора філософії
зі спеціальності 016 Спеціальна освіта
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
Зюзіна Юрія Вячеславовича
на тему: «Корекція порушень мовленнєвого розвитку дошкільників 3 – 5
років із загальним недорозвитком мовлення III рівня засобами фізичного
виховання»**

Дисертація Зюзіна Юрія Вячеславовича має вагоме наукове, педагогічне та соціальне значення в умовах складних суспільних трансформацій, тривалого воєнного стану в Україні. Вона віддзеркалює актуалізацію практичних аспектів реабілітації та інклюзії, а також відповідного перегляду системи надання допомоги дітям дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

Виконане дослідження є ґрунтовною, завершеною, чітко структурованою науковою працею, присвяченою вирішенню важливої проблеми спеціальної освіти – корекції порушень мовленнєвого розвитку дошкільників 3 – 5 років із загальним недорозвитком мовлення III рівня засобами фізичного виховання. Зазначена тематика дослідження обумовлена не лише фаховим запитом спеціальної педагогіки, а й реальними суспільними очікуваннями підвищення ефективності адаптаційних можливостей дітей із особливими освітніми потребами в цей складний для українського суспільства час.

Наукова новизна одержаних результатів не викликає сумнівів:

Обґрунтовано науково-педагогічні основи та створено робочу модель педагогічної корекції практичних складників мовленнєвого розвитку дітей 3 – 5 років із загальним недорозвитком мовлення засобами фізичного виховання.

Розроблено й апробовано інтегровану методику корекції порушень праксичних складників мовленнєвого розвитку дітей 3 – 5 років із загальним недорозвитком мовлення III рівня засобами фізичного виховання.

Систематизовано відомі та на їх основі доповнено інноваційні напрями використання значних можливостей адаптивного фізичного виховання для педагогічної корекції праксичних складників мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення.

Набули подальшого розвитку традиційні методи, прийоми, форми та педагогічні умови корекції праксичних складників мовленнєвого розвитку в дошкільників 3 – 5 років із ЗНМ III рівня.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що розроблена інтегративна методика педагогічної корекції праксичних складників мовленнєвого розвитку дошкільників 3 – 5 років із загальним недорозвитком мовлення III рівня засобами фізичного виховання вже системно втілюється в практику дошкільної освіти. Це стосується не лише спеціальних закладів (спеціалізованих закладів дошкільної освіти, центрів реабілітації, лікарень, санаторіїв тощо), а й закладів дошкільної освіти комбінованого типу та з інклюзивною формою навчання.

Запропоновано конкретні комплекси коригуючих фізичних вправ для удосконалення цілісної праксичної системи в дітей із ЗНМ III рівня за таким методичним алгоритмом: вправи із загальної та локальної релаксації тіла та окремих біологів дитини; вправи для розвитку, формування та корекції всіх видів бімануального праксису; вправи з глобальної координації тулуба та кінцівок; із дворучної координації; з «дзеркальної» координації; з координації на фоні вестибулярного збудження; з парадоксальної координації; із замісної координації; з артикуляційної координації; з координації всіх координацій; вправи з корекції постави, грудної клітини, вісцеральних органів, із формування різних типів дихання, із функціонального дихального тренінгу, з корекції дихального складника мовлення; вправи із синхронізації ритму, рухів та мовлення, з логоритміки, з пластики мовлення; вправи з озвучування рухів: із мовленнєвим супроводом рухової діяльності, зі звукоімітацією, зі

звуконаслідуванням, із голосових модуляцій, акустичних вібрацій, педагогічного «бітбоксу»; сюжетність рухово-ігрової діяльності, образність фізичних вправ, рольові прояви дітей, театралізація корекційного процесу, дозована драматизація рухово-ігрової дії, емоційний супровід корекції, енергетичний складник мотивації, вправи з мімічного театру обличчя.

Методичні напрацювання виконаного дослідження можна використовувати в закладах дошкільної освіти під час педагогічних зборів, у лікарнях, санаторіях, реабілітаційних центрах (на нарадах співробітників, на батьківських зборах та консультаціях, присвячених підвищенню ефективності психомовленнєвого розвитку дошкільників із загальним недорозвитком мовлення).

Отримані в дослідженні напрацювання можна застосовувати в навчальному процесі відповідних педагогічних закладів у межах таких варіативних курсів: «Теорія та методика адаптивного фізичного виховання дітей із порушеннями психомовленнєвого розвитку»; у розробці орієнтовних навчальних курсів «Інноваційні підходи в системі фізичного виховання дітей із порушеннями психомовленнєвого розвитку», «Корекція порушень психомовленнєвого розвитку в дітей дошкільного віку», «Інклюзивне фізичне виховання дітей із загальним недорозвитком мовлення» для обласних академій та інститутів післядипломної освіти педагогів.

Стрижнем наукового дослідження Зюзіна Ю. В. є розробка та впровадження інтегрованої методики корекції порушень мовленнєвого розвитку дошкільників із загальним недорозвитком мовлення III рівня засобами фізичного виховання. Автор роботи продемонстрував достатньо широкий спектр і високий рівень знань в галузі нейрофізіології, нейропсихології, нейропедагогіки, нейролінгвістики, теорії та методики фізичного виховання дітей із ООП, що надало йому можливості створити необхідний концептуальний фундамент для розробки зазначеної вище інноваційної інтегрованої авторської методики. Цей методологічний фундамент дозволив дисертанту створити універсальну робочу модель використання потенційних можливостей моторної сфери в поліпшенні мовленнєвого розвитку дітей,

зокрема 3 – 5 років із загальним недорозвитком мовлення III рівня. Модель логічно побудована та структурована і складається з таких умовних блоків: загальної релаксації тіла та окремих м'язів, блоку «рука (передпліччя, кисть) – головний мозок», глобальна і локальна координація (їх взаємодія), загальна функція дихання – специфічне мовленнєве дихання, музикотерапія, озвучування і мовленнєвий супровід рухів, тотальний ігровий метод, корекція мовленнєвого розвитку (логопедична складова).

Особливу професійну увагу автор дослідження сфокусував на можливостях блоку «рука (передпліччя, кисть) – головний мозок», віддаючи належну данину й іншим блокам. Своєрідною родзинкою виконаного дослідження слід вважати використання адаптованої Зюзіним Ю. В. методики «Ступалки-ЛОГОС» для поліпшення бімануального, кистьового предметно-практичного праксису, що позитивним чином вплинуло на показники мовленнєвого розвитку дітей 3 – 5 років із загальним недорозвитком мовлення. Оригінальні ідеї щодо технічної модифікації конструкції тренажера «Ступалки-ЛОГОС», реальна можливість їхнього самостійного виготовлення і реальна, практична спрямованість інтегрованої методики роблять її доступною як для батьків таких дітей, так і для працівників відповідних педагогічних та медичних закладів. Посилює значущість цієї методики також те, що створена вона колективними зусиллями трьох поколінь українських вчених в галузі корекційної педагогіки.

Загальна структура роботи, логічність викладу матеріалу й технічне оформлення здійснені відповідно до вимог, які висувуються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Окрім цього, дисертаційне дослідження містить таблиці, рисунки та світлини.

Вважаючи виконане дослідження цілісною, завершеною науковою роботою, оформленою у відповідності до існуючих вимог, слід відмітити, що воно не позбавлене деяких зауважень та побажань до свого змісту й оформлення:

1. Теоретико-методологічний апарат дослідження потрібно було б посилити за допомогою більшого використання сучасних закордонних досліджень з проблематики використання можливостей моторної сфери для поліпшення психомовленнєвого розвитку дітей.

2. В розділі 2, на с. 98-99 описана універсальна робоча модель використання можливостей моторної сфери для поліпшення мовленнєвого розвитку дітей. Для більш чіткого і структурованого представлення таких можливостей бажано було подати в тексті й графічну форму цієї моделі.

3. На с. 102 – 103, 108, 110, 124, 135-136, 141, 145-148, 159 та в інших містах роботи зустрічаються занадто великі (подвійні) ліві відступи. Бажано стандартизувати їх до існуючих технічних вимог щодо оформлення дисертації.

4. На с. 180 при описанні організаційних моментів проведення формувального педагогічного експерименту недостатньо чітко прописано роль батьків (домашньої корекційної роботи) в рамках організованого експерименту. Треба було детальніше прописати зміст домашньої корекційної роботи та регламент його застосування.

5. В розділі III (на с. 133 і далі) не надано чіткого алгоритму функціональних обов'язків фахівців (їхньої професійної взаємодії) в рамках організованого формувального педагогічного експерименту. Треба було детальніше прописати ХТО, КОЛИ і за ЩО відповідає в контексті розробленої експериментальної програми.

6. В розділі III (на с. 184) при описанні оцінки ефективності формування у дітей загального праксису було використано в більшій мірі кількісна складова (кількість дітей, які вдало виконували вправи), при цьому дещо «загубилась» якісна складова оцінювання. Наприклад, як зрозуміти, злитними, точними були рухи чи ні? Необхідні більш об'єктивні критерії оцінювання якісної складової праксичної функції.

7. Текст дисертації фрагментарно містить філологічні помилки, русизми, недостатньо стандартизоване технічне оформлення.

8. Вважаємо доцільним у перспективі розширити запропоновану інтегровану програму на дітей інших вікових категорій, зокрема, старшого

дошкільного або молодшого шкільного віку з загальним недорозвитком мовлення.

Висловлені зауваження та побажання не перешкоджають загальному позитивному сприйманню даного наукового дослідження. Сформульовані у ньому положення, результати та висновки становлять наукову новизну й теоретичну та практичну значимість.

Висновок. Аналіз дисертаційної роботи, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Зюзіна Юрія Вячеславовича на тему «Корекція порушень мовленнєвого розвитку дошкільників 3 – 5 років із загальним недорозвитком мовлення III рівня засобами фізичного виховання» є самостійним завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми спеціальної педагогіки, відповідає спеціальності 016 Спеціальна освіта та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р. із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022р. (зі змінами) встановленими до робіт на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта. Автор роботи, Зюзін Юрій Вячеславович, заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Рецензент:

Доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Микола ЄФИМЕНКО

Підпис рецензента засвідчую:

Проректор з наукової роботи Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара кандидат біологічних наук, професор

Олег МАРЕНКОВ

